

ЗНАЧЕННЯ В'ЯЧЕСЛАВА ЧОРНОВОЛА У СТВОРЕННІ І ДІЯЛЬНОСТІ ГАЛИЦЬКОЇ АСАМБЛЕЇ

У статті проаналізовано роль В.Чорновола у процесі створення та діяльності Галицької асамблеї. Автор обґрунтовує, що В.Чорновіл ініціював створення Галицької асамблеї в межах трьох галицьких областей задля економічної взаємодії, розвитку місцевого самоврядування та захисту української національної спадщини.

Ключові слова: асамблея, соборність, Галичина, спільна сесія, обласна рада, місцеве самоврядування, економічна співпраця.

Національне відродження та розпад компартійно-радянської системи в Україні в кінці 80-х - на початку 90-х рр. ХХ ст. ініціювався українською націонал-демократичною елітою, чільним лідером якої став В.Чорновіл. Його діяльність сприяла наповненню української державності реальним суверенітетом і формуванню демократичного громадянського суспільства.

Дослідження історичної ролі і внеску В.Чорновола у становлення Української держави започатковано в працях О.Андрощука, О.Бойка, Г.Гончарука, В.Деревінського, С.Давимуки, О.Гараня, Ю.Ключковського, О.Шановської. Однак діяльність В.Чорновола і до сьогодні викликає дискусію в наукових колах з огляду на його роль в утворенні Галицької асамблеї та погляди на державний устрій країни. Натомість оцінку соборницьким прагненням галичан у процесі становлення української державності, спроби визначення правового статусу і значення Галицької асамблеї здійснили К.Бондаренко, Я.Дашкевич, С.Кобута, С.Шумлянський, О.Хавич та ін. У свою чергу автор ставить перед собою завдання дати оцінку соборницькій діяльності В.Чорновола як неформального керівника Галицької асамблеї.

Націонал-демократичні організації на березневих виборах 1990 р. до Верховної Ради УРСР і місцевих рад у Львівській, Івано-Франківській, Тернопільській областях отримали більшість і перехопили в комуністів владу. Одночасно В.Чорновіл був обраний депутатом Львівської облради та Верховної Ради

України. Він був одним з лідерів радикального крила демократичної частини парламенту – Народної Ради¹.

Отримання влади дозволило опозиції розпочати впровадження національної символіки, релігійних та національних свят; провести зміни у питаннях власності і земельних відносин; відновити права греко-католицької Церкви; створити демократичні ЗМІ; розширити партійну багатоманітність і деідеологізувати життя; визнати вояків УПА ветеранами; розгорнути активну національно-просвітню працю в східних та південних областях України. Одночасно В.Чорновіл як голова облради виступав за розширення повноваження місцевих органів влади та обмеження так званого демократичного централізму².

Такі дії опозиційної влади значно загострили взаємовідносини між регіоном та офіційним Києвом, який вважав західноукраїнський чинник джерелом дестабілізації. До того ж, загальносоюзні та республіканські партійно-державні структури розгорнули в засобах масової інформації широкомасштабну кампанію з дискредитації дій галицьких облрад, формували уявлення, що “на Заході – самі різуні, ненависники інших національностей”³.

Опозиційні органи влади в західних областях України пов’язувалися зі згортанням демократії. Спеціальний кореспондент газети “Правда” у репортажі за 17 жовтня 1990 р. писав: “Нинішні дії деякої частини керівників Руху і Народної Ради дуже вже змахують на удавку, яку вони приготувалися накинути на шию демократії”⁴. Періодично через контрольовані ЗМІ партійно-радянські органи поширювали інформацію про можливі погроми рухівцями росіян та євреїв⁵.

Загальносоюзна преса поширювала міф про прагнення Західної України до створення своєї окремої держави, а то й приєднання до Польщі⁶. Так, у центральній компартійній газеті “Правда” з’явилися повідомлення, що націонал-демократична влада західноукраїнських областей закликає до відокремлення Західної України від Східної⁷.

14-18 лютого 1991 р. аналітична група відділу національної політики ЦК КПРС провела на рівні експертних оцінок соціологічне дослідження в Західній

Україні. У ньому соціологи досліджували ставлення населення регіону до заключення Союзного договору і проведення референдуму про збереження Союзу.

Соціологи виявили, що у Львівській, Івано-Франківській, Тернопільській областях підтримка незалежності України значно сильніша, аніж в інших областях. Проте галичани заявили про готовність підтримки створення Галицького краю в складі України⁸. Ці результати засвідчили розуміння галичанами історико-культурних особливостей регіону, стали наслідком несприйняття Східною та Центральною Україною радикальних демократичних та економічних реформ і підтвердили підтримку населенням регіону дій галицьких політиків на чолі з В.Чорноволом на шляху створення Галицької асамблеї.

Одночасно консервативні сили отримали додаткові можливості для критики дій демократичних органів влади внаслідок зростання кризових явищ в економіці краю. Уже за підсумками 1990 р. тут була найвища серед областей питома вага підприємств, що не виконали власних річних планів виробництва (52%) і знизили продуктивність праці на 41,9%⁹. В умовах становлення демократичної влади в Галичині також траплялися випадки волюнтаризму, коли керівника змітав натовп, який діяв начебто від імені трудового колективу¹⁰.

Крім інформаційної війни, опозиційні області зазнали також економічної блокади з боку прокомуністично налаштованої центральної влади. У відповідь Львівська оборада приймає ухвалу “Про політичну ситуацію на Львівщині і захист демократії” від 29 листопада 1990 р. У ній депутати утворили Комітет громадянської згоди. Його зусилля мали спрямовуватися проти спроб внести розкол у демократичні організації і зупинити національно-демократичне відродження¹¹.

Голові Львівської облради й утвореного Комітету громадянської згоди В.Чорноволу за виняткових обставин, що могли привести до дестабілізації обстановки (насильницькі дії щодо органів влади, демократичних рухів і організацій; введення військового стану чи підписання проти волі народу союзного договору), тимчасово надавалося право приймати рішення від імені облради¹².

У той же час у доповіді В.Чорновола на сесії 29 листопада 1990 р., у виступах окремих депутатів нав'язувалась ідея Галицької федерації, розробки

“нової територіально-організаційної форми співпраці областей Західної України”. Львівським демократам пропонувалось визначитися зі зближенням з Волинською та Рівненською облрадами, зазначалось, що “львівського месіанства” з нетерпінням чекає Східна Україна¹³.

29 грудня 1990 р. Міністр внутрішніх справ і Міністр оборони СРСР видали наказ “Про організацію спільного патрулювання співробітників органів внутрішніх справ, військовослужбовців радянської армії і військово-морського флоту”¹⁴. Демократичні організації та партії потрактували цю подію як введення надзвичайного військового стану, їх занепокоєння викликала можливість використання цього наказу для боротьби з опозицією.

Розбіжності між Галичиною і рештою України посилювалися через відмінне ставлення до референдуму щодо Союзного договору. Так, Львівська обласна рада на початку лютого 1991 р. прийняла ухвалу “Про збереження політичної стабільності в області і ставлення до референдуму щодо Союзного договору”, в якій звернулася до ВР УРСР з вимогою не проводити референдум до прийняття нової Конституції і створення суверенної правової держави¹⁵.

В умовах економічної і політичної блокади влада опозиційних областей розпочала координувати свою діяльність. Існувала домовленість про співпрацю між областями, яка виражалася в майже щоденному взаємному інформуванні про ситуацію, в утворенні спільних виробництв та обміні товарами, спільному реагуванні на урядові укази¹⁶.

Спроби координації праці органів влади трьох західноукраїнських областей значною мірою ініціювалися В.Чорноволом, який мав всі підстави вважати себе регіональним лідером і був прихильником федеративного устрою України. Однак, як відзначав сам В.Чорновіл, галичани, попри існування в минулому ЗУНР, вищий, ніж у цілому по Україні рівень національної свідомості і організації, насторожено сприйняли ідею федеративного устрою України в майбутньому¹⁷.

Ще 4 січня 1991 р. В.Чорновіл на громадсько-політичній конференції у Львові “Українсько-російські взаємини в суверенній Україні” засудив спроби партократів штучно розчленувати Україну на автономії і нав’язати націонал-

демократам думку про Галицьку автономію, але водночас задекларував: “Ми, три області, перемогли демократичні сили, будемо співпрацювати, утворимо Галицьку асамблею депутатів трьох областей”¹⁸.

Федералізація, за В.Чорноволом, передбачала максимальну економічну самостійність регіонів, але водночас й якомога жорсткішу унітарність у впровадженні державницької ідеології, у розбудові освітньо-культурної сфери¹⁹. Як згадує син політика Т.Чорновіл, ідею федералізації України в умовах критичного сприйняття аудиторії В.Чорновіл сформулював ще в 1987 р. на засіданні Львівського дискусійного клубу²⁰.

На виборах 1990 р. В.Чорновіл включив у свою передвиборчу програму пункт про федеративний устрій України. Зокрема, політик передбачив прийняття Закону про державний устрій України, який проголошує її федеративною республікою, що складається із двадцяти федеральних земель, які мають широке самоврядування політичне, соціально-економічне, культурне. Найвищий законодавчий орган В.Чорновіл бачив двопалатною Центральною Радою України, де б голова Центральної Ради обирався прямими виборами всіх громадян України. Крім того, політик вважав, що федеративний устрій України дасть можливість “урядам таких найбільш етнічно неоднорідних земель, як Донбас чи Крим, при визнанні української мови єдиною державною в республіканському масштабі, вводити на тривалий період дво - чи й тримовність у своїх федеральних землях”²¹.

В.Чорновіл також передбачав прийняття Закону про національні меншини України, що гарантував би національним меншинам культурно-національну автономію, а у випадках суцільного заселення адміністративно-національну автономію. Окремий пункт закону мав би проголошувати сприяння кримськотатарському народу і утворення в складі України Кримської автономної республіки, в якій корінному народові для відновлення його державності були б надані певні пріоритети (щодо мови, участі в керівних органах тощо)²².

Однак сьогодні частина сподвижників В.Чорновола відкидає в його міркуваннях та діях ідеї федералізації під час створення Галицької асамблеї. Зокрема, С.Давимука вважає, що під час формування об'єднання В.Чорновіл

плекав лише ідею адміністративної реформи, одним з моментів якої було створення регіонів, які б відповідали історичним землям²³.

На початку 1991 р. голови галицьких облрад В.Чорновіл, М.Яковина і В.Олійник домовилися про проведення у Львові об'єднаної сесії Івано-Франківської, Львівської та Тернопільської обласних рад народних депутатів²⁴.

На прес-конференції 8 лютого 1991 р. В.Чорновіл назвав наступні причини скликання спільної сесії трьох областей: певну політичну однорідність регіону, спроби захисту від елементів економічної блокади, приблизно однорідне ставлення до майбутнього референдуму, потреба прореагувати на територіальні претензії консервативних і шовіністичних кіл ряду сусідніх країн. Однак він відзначив, що основна тема спільної сесії – це “регіонально-економічна співпраця... прошу не витлумачувати це як створення якоїсь Галицької автономії”²⁵.

У підсумку інтеграційна діяльність західноукраїнських політиків спричинилася до скликання 16 лютого 1991 р. у Львові спільної сесії облрад Івано-Франківської, Тернопільської і Львівської областей, яку назвали Галицькою асамблеєю. На сесії було обговорено два питання: “Загальна концепція економічної співпраці в регіоні” та “Про політичну ситуацію в регіоні і Всесоюзний референдум”²⁶.

Особливої політичної ваги Галицькій асамблеї надало також широке представництво делегацій – від Рівненської, Волинської, Чернівецької, Житомирської і Вінницької областей, делегатів демократичних громадсько-політичних організацій із Москви, Закарпаття, Одеси, Чернігова, Черкас та інших областей²⁷. У роботі асамблеї брали участь близько 1200 осіб. Позитивним було і те, що на фоні загострення релігійної ситуації в краї Галицька асамблея зібрала на своєму засіданні церковних провідників всіх християнських конфесій²⁸.

В.Чорновіл у день зібрання спільної сесії в інтерв'ю газеті “За вільну Україну” серед причин об'єднання назвав “жорстку розгнuzдану кампанію, яка ведеться проти Галичини комуністичною пресою республіки і союзного рівня”, невизначеність статусу України як країни і потребу заявити на міжобласному рівні про територіальну недоторканість України і спроби економічної блокади.

Головний результат сесії політик вбачав у створенні міжобласної структури для економічного і політичного об'єднання краю²⁹.

Ще відвертіше мету створення об'єднання В.Чорновіл визначив у виступі на асамблеї: “Якщо буде обрано курс націонал-державницький, то відпаде і окремішність Галичини, і певна осібність її політичної лінії – залишиться географічний термін та ще, може, назва федеративної землі при можливому майбутньому федеративному устрої... Але курс на перетворення України в безликий колоніальний придаток неминуче приведе до посилення ізоляціонізму, змусить нас шукати політичного захисту для національної політичної свідомості, національної культури та духовності”³⁰.

Лідери галицьких областей підкреслювали відсутність сепаратистських планів в ініціаторів асамблеї. Так, голова Тернопільської обласної ради В.Олійник заявив, що Галицька асамблея не буде “робити кроків у бік якогось сепаратизму”, а співпрацюватиме, “керуючись суспільно вигідними, загальнонародними інтересами, діючи в рамках договорів і законів України”³¹. Натомість вони подали на розгляд депутатів загальну концепцію економічної співпраці в регіоні, поділилися задумами щодо взаємодії промислових підприємств трьох сусідніх областей, а також обміну інформацією та передовим досвідом, ефективного використання наявного наукового потенціалу і підготовки управлінських кадрів³².

На сесії було прийнято ряд угод: “Про основні принципи співробітництва між обласними Радами народних депутатів Івано-Франківської, Львівської та Тернопільської областей”, “Про регіональну координаційну раду”, “Про єдність українських земель”, “Про проведення 17 березня 1991 р. обласних референдумів”³³.

Правові основи об'єднання визначила угода “Про основні принципи співробітництва між обласними Радами народних депутатів Івано-Франківської, Львівської та Тернопільської областей”. Згідно з нею учасники об'єднання обіцяли сприяти розвитку інфраструктури спільних підприємств виробничої сфери, брали на себе зобов'язання сприяти організації і розвиткові контактів у соціально-культурному та науковому напрямі, а також у сфері обміну представниками громадських і політичних організацій, діячами науки і культури.

Для організації співпраці було прийнято рішення створити регіональну Координаційну раду з робочим органом у Львові, який мав би право приймати рішення консультативно-рекомендаційного характеру, а також комп'ютерний банк даних³⁴. До складу Координаційної ради чисельністю в 12 осіб ввійшли голови і заступники голів облрад, голови і заступники голів облвиконкомів³⁵.

Західноукраїнські політики великого значення надавали також прийнятій на асамблеї ухвалі “Про єдність українських земель” (під час голосування утрималося лише по 2 депутати від Івано-Франківської та Львівської областей). У ній галичани засудили змову між Гітлером і Сталіним в 1939 р., а також будь-які намагання порушити територіальну цілісність України.

Правовою основою входження західноукраїнських земель до складу України, на їх думку, став акт злуки УНР та ЗУНР 22 січня 1919 р. Крім того, в ухвалі було звернення до Волинської, Закарпатської, Рівненської та Чернівецької обласних рад з рекомендацією приєднатися до положень документів, а також пропозиція ВР УРСР дати обґрунтування єдності України, визначити політичну та юридичну основу територіальної цілісності і єдності республіки³⁶.

Заява про єдність українських земель, на думку ініціаторів скликання асамблеї, повинна була зняти будь-які звинувачення в сепаратизмі і відобразити справжні наміри об'єднання³⁷.

Реагуючи на останні рішення загальносоюзних органів влади, Галицька асамблея прийняла ухвалу “Про проведення 17 березня 1991 р. обласних референдумів”, якою було ініційовано винесення на референдум у західноукраїнських областях окремого бюлетеня. У бюлетені значилося: “Чи хочете ви, щоб Україна стала незалежною державою, яка самостійно вирішує всі питання внутрішньої та зовнішньої політики, забезпечує рівні права громадянина незалежно від національної та релігійної приналежності?”³⁸.

В.Чорновіл ще напередодні асамблеї запевняв, що з цією ухвалою “ми знайомили президію Верховної Ради України і заступника І.Плюща, і якихось заперечень і тривог не було”³⁹. Натомість народний депутат України В.Червоній поставив під сумнів рішення про додатковий бюлетень через його шкідливість

для соборності України. Він вважав, що “галицький бюлетень” не “...на користь Галичини. На Волині, а тим паче – на Великій Україні це підтримки не знайде”⁴⁰. У свою чергу переважна більшість делегатів дійшла до висновку, що населення краю становить близько 10% народу республіки і його голос має бути почутий⁴¹.

Загальносоюзні ЗМІ подали викривлену інформацію про асамблею. Зокрема, у повідомленні про асамблею, переданому радіохвилею “Маяк”, серед інших чомусь не була згадана ухвала “Про єдність українських земель”, а навпаки створювався образ галичан-сепаратистів⁴². В українській компартійній пресі в цілому позитивно відгукнулися про сесію, проте відзначили, що “доводилося чути побоювання, що вона може стати кроком до відособлення”⁴³.

Однак після захоплення крайовою організацією Руху 21 лютого 1991 р. у Львові приміщення міського громадсько-політичного центру комуністи відмовляються від відносно нейтрального сприйняття спроб консолідації демократичних рад західноукраїнського регіону. Зокрема, Львівський обком КПУ надсилає Верховній Раді УРСР звернення, у якому акцентується на розбіжностях у деклараціях Галицької асамблеї і практичній діяльності Львівської облради⁴⁴.

Пленум Львівського обкому КПУ від 2 березня 1991 р. у постанові відзначив окремим пунктом, що “треба переконливо доказувати, що спроби створити паралельні центри, структури приведуть до конфронтації, спричинять поглиблення і загострення міжнаціональної напруженості”⁴⁵.

З різким осудом ситуації в регіоні в рамках агітації за збереження СРСР виступило керівництво КПУ. У виступі на українському телебаченні 14 березня 1991 р. перший секретар ЦК Компартії України С.Гуренко загострив увагу на ускладненні соціально-економічних проблем у краї, актах беззаконня і демонстративному ігноруванні Конституції СРСР і УРСР. На його думку, за зовні ефективними діями створення Галицької асамблеї ховалася не лише небезпека “відриву України від Союзу, й її федералізації, перетворення у клаптикову республіку, в різних куточках якої правили б новоявлені гетьмани”⁴⁶.

Ідея проведення обласного референдуму зазнала критики і з боку праворадикальних політичних організацій. Лідер Української міжпартійної асамблеї

(УМА) Ю.Шухевич назвав рішення про проведення обласного референдуму помилковим і закликав до бойкоту всесоюзного референдуму. На його думку, Україна була окупована СРСР, а окупанти згідно з міжнародно-правовими документами не мали права проводити на підневільних землях будь-яких референдумів.

Лідер УМА вважав, що які додаткові питання не були б включені до бюлетеня, вони сприятимуть збереженню Союзу. Крім того, Ю.Шухевич піддав критиці погляди В.Чорновола на майбутній федеративний устрій України. Він засудив рішення про надання автономії Криму і вбачав тенденції до утворення подібної структури і в Галичині, що могло призвести до розпаду України⁴⁷.

Республіканські пресові органи відзначали атмосферу толерантності і реальної заінтересованості, що панувала на Галицькій асамблеї, і порівняли об'єднання з раднаргоспом, який базується на досконаліших принципах співпраці⁴⁸. І.Плющ ще у виступі на зібранні оцінив створення асамблеї “як захист від розвалу економіки”, порівняв її з раднаргоспами, хоча і виступив проти окремої цінової політики⁴⁹. Вірогідно, така позиція республіканських органів влади відображала реальний стан речей і відсутність серйозних сепаратистських тенденцій у краї.

Крім того, як стверджував С.Давимука, у керівництва західних областей налагодились “хороші ділові стосунки” з керівництвом як Ради Міністрів, так і пізніше Кабінету Міністрів, хоча і були труднощі у вирішенні справ на середніх щаблях уряду⁵⁰.

Утворення Галицької асамблеї спонукало керівників господарських ланок шукати зближення в економічній сфері. І на початку квітня 1991 р. на засіданні Координаційної ради трьох областей були утворені крайові робочі органи – фонд ради і комісія з розвитку регіональних господарських зв'язків, а також прийнято план першочергових економічних заходів⁵¹.

Ініціатором створення науково-методичної бази для економічного об'єднання регіону став доктор економічних наук, керівник Львівського відділення Інституту економіки АН УРСР М.Долішній. Науковою базою об'єднання, за його задумами, мало стати очолюване ним відділення Інституту економіки АН УРСР⁵².

В управлінській сфері В.Чорновіл планував вийти до ВР УРСР з пропозиціями перебудувати керівництво в Галичині на основі досвіду цивілізованих країн⁵³.

Про свою співпрацю заявили також колективи обласних газет. На зустрічі представників редакцій івано-франківської “Галичини” і львівської “За вільну Україну” 21 травня 1991 р. було прийнято рішення розробити підготовчі документи для залучення до спілки українських журналістів з інших видань. Планувалось об’єднати зусилля журналістів щодо спільної підготовки і поширення інформації, випуску англomовного бюлетеня для дипломатичних представництв інших країн і світових ЗМІ⁵⁴.

Існував також задум розпочати випуск регіональної газети “Галицький вісник”, передбачалася організація регіонального телебачення і радіо з окремими кореспондентськими пунктами у Тернополі та Івано-Франківську⁵⁵.

Відзначимо, що підсумки регіонального бюлетеня в березні 1991 р. засвідчили осібність позицій галичан у питанні збереження СРСР. За регіональний бюлетень у Львівській області проголосувало 89,6% учасників референдуму, в Івано-Франківській області – 90%, в Тернопільській області – 85,3%. В.Чорновіл оцінив ці результати, як “нашу відданість ідеям Галицької асамблеї”⁵⁶.

18 червня 1991 р. Координаційна рада обласних рад на підставі результатів референдуму в Галичині прийняла звернення до Верховної Ради УРСР. У ньому було заявлено, що розгляд Верховною Радою питання про союзний договір, як і підписання такого договору, є недопустимим. На думку авторів звернення, Верховна Рада УРСР не мала правових основ для підписання будь-якого союзного договору. Республіканське опитування вони розцінили як варіант всесоюзного і вважали, що текст всесоюзного бюлетеня некоректний, а на результатах голосування позначився монопартійний диктат в окремих областях⁵⁷.

Невдача заколоту ДКНС і проголошення Акту незалежності України 24 серпня 1991 р. створила реальні підстави для досягнення Україною незалежності. Крім того, процес співробітництва з республіканськими органами влади перейшов “більше на творчі рейки”. Зокрема, рішення Львівського облвиконкому щодо

митниці, врегулювання внутрішнього ринку і відносин з військовими лягли в основу відповідних постанов Кабінету Міністрів і Верховної Ради⁵⁸.

У цих умовах галицькі націонал-демократи зосередили сили на всеукраїнській політиці. В.Чорновіл і Л.Лук'яненко, опираючись на підтримку Західної України, вступили в передвиборчу боротьбу за президентську посаду, а проекти федералізації України стали другорядними. Як влучно відзначив Я.Радевич-Винницький, “естафетної палички федералізації В.Чорновіл нікому не передавав”, а дипломатично зазначав, що це справа майбутнього, причому не найближчого⁵⁹. На думку О.Андрощука, не останню роль у повному відступі від федеративних ідей відіграла критика частини прихильників націонал-демократичних сил⁶⁰.

С.Давимука вважає, що В.Чорновіл відмовився від ідеї Галицької асамблеї під впливом гострої критики її як прояву сепаратизму⁶¹. На думку О.Хавича, для В.Чорновола асамблея була не плацдармом для створення автономії, а всього лише трампліном, щоб захопити владу в Києві⁶².

Уже 5 липня 1991 р. Верховна Рада УРСР прийняла Закон про заснування поста Президента УРСР і внесення змін та доповнень до Конституції УРСР. Натомість 20 липня 1991 р. Центральний провід Руху висунув В.Чорновола на пост Президента УРСР. Невдовзі Координаційна рада трьох облрад Галичини рекомендувала спільній сесії висунути на пост Президента В.Чорновола⁶³.

У підсумку 5 вересня 1991 р. у Тернополі в палаці культури “Березіль” імені Леся Курбаса було скликано друге спільне засідання Івано-Франківської, Львівської і Тернопільської обласних рад народних депутатів.

На порядку денному Галицької асамблеї стояло: про результати Галицького референдуму, ставлення до Союзного договору; про вибори Президента України; про реорганізацію системи державної влади та місцевого самоврядування в регіоні; про реалізацію в регіоні урядової програми надзвичайних заходів щодо стабілізації економіки. Крім того, на спільній сесії планувалося рекомендувати кандидатом на посаду Президента України В.Чорновола, а також створити газету Координаційної Ради з головною редакцією у м. Тернополі⁶⁴.

Т.Гунчак, згадуючи свої враження про перебування на з'їзді Галицької асамблеї 5 вересня 1995 р., написав у мемуарах: “Була тут і регіональність, проти чого я виступав... Проте це не домінувало на тій зустрічі, хоча таке почуття є у деяких провідних людей Галичини”⁶⁵.

У роботі сесії взяли участь народні депутати, представники демократичних партій та громадських об'єднань, духовенства і діаспори. Були присутні делегації Вінницької, Волинської, Закарпатської, Хмельницької та інших областей. Ставлення до скликання асамблеї населення східних областей України висловив народний депутат з Чернігівщини Л.Яковишин: “Нині треба терміново розробляти економічні закони, які б усіх нас згуртували в єдиній Українській державі. Думається, що саме Галичина дасть поштовх цьому процесові”⁶⁶.

Імовірно, що скликання другої сесії Галицької асамблеї було ініційовано саме задля підтримки кандидата в президенти В.Чорновола. Зокрема, останній на засіданні виступив проти того, щоб між політиками виникала “боротьба за булаву і велика ідея незалежності погибала на пні...”. Співзвучно йому народний депутат України Д.Павличко звернувся до асамблеї з таким застереженням: “Дорогі мої, В.Чорновіл і Л.Лук'яненко, та уступіть ви один одному, і негайно. Не чекайте, не розривайте наші серця на дві половини, адже ми вас однаково любимо”⁶⁷.

Згодом народні депутати трьох обласних рад, доволі своєрідно сприйнявши заклик Д.Павличка, одностайно (крім одного львів'янина, що був проти), проголосували за висунення кандидатом у президенти України В.Чорновола⁶⁸.

На спільній сесії була також розглянута проблема реформування структури місцевої влади⁶⁹ і утворено Галицький виконавчий комітет під керівництвом В.Пинзеніка, що мав безпосередньо займатися реорганізацією економіки в регіоні⁷⁰. Результатом роботи утвореного комітету стала програма переорієнтації виробничих зв'язків для різкого підвищення рівня внутрішньої кооперації, конкретні проекти організації нових виробництв тощо⁷¹.

Для виконання ухвал Другої асамблеї від 5 вересня 1991 р. було створено робочу групу під керівництвом М.Яковини з питань розробки законопроектів про організацію виконавчої влади та місцевого самоврядування. Ця група напрацюва-

ла законопроекти про місцеве самоврядування, місцеві державні адміністрації та правовий статус області, які орієнтували на побудову унітарної децентралізованої держави з розвинутим регіональним і місцевим самоврядуванням. Надалі через посилення тенденцій централізації в системі виконавчої влади та зміну керівників облрад співпраця в рамках Галицької асамблеї поступово згорнулася. Раціональні напрацювання того часу не реалізувалися у формі законодавчих норм⁷².

Недоцільність подальшого існування Галицької асамблеї підтримували і політичні сили. Так, у березні 1992 р. Рада Українська республіканська партія (УРП) прийняла заяву, що збереження спільної ради трьох галицьких областей може призвести до початку федералістського поділу України⁷³.

Л.Лук'яненко стверджує, що В.Чорновіл не змирився з програшем на президентських виборах і Галицьку асамблею не розпустив, а почав розширювати. До галицьких областей включають Волинську, потім Рівненську. Пізніше заговорили про приєднання Хмельницької області. Політик вважає, що саме під його тиском Центральний провід УРП виступив за розпуск асамблеї⁷⁴.

Отже, В.Чорновіл був одним з ідейних натхненників та організаторів заснування й налагодження функціонування Галицької асамблеї. Його зусилля спрямовувалися на захист української нації, збереження ідентичності й економічної самодостатності трьох галицьких областей в умовах наступу реакційних компартійно-радянських сил. Ідеї адміністративно-територіальної реформи В.Чорновола були продиктовані його розумінням федералізації країни як одного з шляхів збереження єдності Української держави. Проте включення політика в боротьбу за президентство України після проголошення Акту про незалежність 24 серпня 1991 р. і перенаправлення діяльності Галицької асамблеї в загальноукраїнське русло спростовує будь-які звинувачення його в сепаратизмі та характеризує як соборника-державника.

---

¹ В'ячеслав Чорновіл: Біографія. Статті. Цитати / Р.Сушко. – К., 2007. – С.7.

² Деревінський В. В'ячеслав Чорновіл. Нарис портрета політика: монографія / В.Деревінський. – Тернопіль: Джура, 2011. – С.91.

³ Іваничук Р. Не будьмо “малоросами” /Р. Іваничук // За вільну Україну. – Львів, 1991. – 5 лютого. – С.2.

-
- ⁴ Дрозд В. Удавка. Что происходит во Львове... / В. Дрозд // Правда. – М., 1990. – 17 октября. – С.3.
- ⁵ Муравський О.І. Російський національно-культурний рух у Львові (1988-1991 рр.) / О.І. Муравський // Вісник Прикарпатського університету. Історія. 2007. Випуск XII-XIII.–С.40.
- ⁶ Братунь Р. Час припинити війну проти народу Західної України / Р. Братунь // За вільну Україну. – Львів, 1991. – 25 січня. – С.2.
- ⁷ Головенко А., Ястребцов Г. Карпаты – горы крутые / А. Головенко, Г. Ястребцов // Правда. – М., 1990. – 12 октября. – С.3.
- ⁸ Державний архів Івано-Франківської області, ф.П-1, оп.1, спр.5629. – Арк.7-8, 21-22.
- ⁹ Центральний державний архів громадських об'єднань України (далі – ЦДАГО України), ф.1, оп.32, спр.2727.–Арк.148.
- ¹⁰ Давимука С. А за синами йдуть батьки... / С. Давимука // Голос України. – К., 2004. – 11 грудня. – С.4.
- ¹¹ Краслянський А. Підміна влади, а не підміна понять / А. Краслянський // Голос України. – К., 1991. – 29 січня. – С.3.
- ¹² ЦДАГО України, ф.1, оп.32, спр.2751. – Арк.254-255.
- ¹³ Там само. – Арк.255.
- ¹⁴ Приказ министра внутренних дел СССР и министра обороны СССР №449, 513 // Молода Галичина. – Львів, 1991. – 29 січня. – С.1.
- ¹⁵ За вільну Україну. – Львів, 1991. – 5 лютого. – С.1.
- ¹⁶ Мелінішин Б. Про діяльність Рад і депутатську роботу / Б. Мелінішин // Галичина. – Івано-Франківськ. 1991. – 2 лютого. – С.3.
- ¹⁷ Чорновіл В. Компартія фактично існує / В. Чорновіл // Літературна Україна. – К., 1991. – 19 вересня. – С.3.
- ¹⁸ Державний архів Івано-Франківської області, ф.П-1, оп.1, спр.5639. – Арк.7.
- ¹⁹ Адамович С.В. Погляди В'ячеслава Чорновола на державний устрій України / С.В. Адамович // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського. Вип. XI. Серія: Історія: Зб. наук. праць. – Вінниця, 2006. – С.381.
- ²⁰ Адамович С.В. Соборність та регіональний розвиток у суспільно-політичному житті незалежної України / С.В.Адамович. – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2009. – С.743.
- ²¹ Камінський А. На перехідному етапі. “Гласність”, “перебудова” і “демократизація” на Україні / А.Камінський. – Мюнхен: Вид-во М.Баб'юка, 1990. – С.589-590.
- ²² Там само. – С.590-591.
- ²³ Давимука С. Дитя Галичини – не сепаратизм, а соборність / С. Давимука // Високий замок. – Львів, 2004. – 11 грудня. – С.3.
- ²⁴ Яковина М. Хто ділить і руйнує соборну Україну? / М.Яковина // Львівська газета. – Львів, 2004. – 23 грудня. – С.4.
- ²⁵ ЦДАГО України, ф.1, оп.32, спр.2899. – Арк.68, 76.
- ²⁶ Шляхтич В. Не відокремлюватися, а єднатися / В. Шляхтич // Прикарпатська правда. – Івано-Франківськ, 1991. – 19 лютого. – С.1.
- ²⁷ Галицька асамблея // Галичина. – Івано-Франківськ, 1991. – 19 лютого. – С.1-2.
- ²⁸ Гнатівський Б. Гуртуймося, братове / Б. Гнатівський // Молода Галичина. – Львів, 1991. – 19 лютого. – С.1.
- ²⁹ За вільну Україну. – Львів, 1991. – 16 лютого. – 16 лютого. – С.1.
- ³⁰ Чорновіл В. До незалежності – мирним шляхом / В. Чорновіл // За вільну Україну. – Львів, 1991. – 21 лютого. – С.2.
- ³¹ За вільну Україну. – Львів, 1991. – 16 лютого. – 16 лютого. – С.1.
- ³² Петричук М. В єдності – наша сила / М. Петричук // Галичина. – Івано-Франківськ, 1991. – 21 лютого. – С.4.
- ³³ Державний архів Івано-Франківської області, ф.П-1, оп.1, спр.5632. – 6 арк.

- ³⁴ Угода Івано-Франківської, Львівської, Тернопільської обласних Рад народних депутатів “Про основні принципи співробітництва між обласними Радами народних депутатів Івано-Франківської, Львівської та Тернопільської областей” // За вільну Україну. – Львів, 1991. – 21 лютого. – С.1.
- ³⁵ Ухвала об’єднаної сесії Івано-Франківської, Львівської, Тернопільської обласних Рад народних депутатів “Про регіональну Координаційну раду” // За вільну Україну. – Львів, 1991. – 21 лютого. – С.1.
- ³⁶ Ухвала об’єднаної сесії Івано-Франківської, Львівської, Тернопільської обласних Рад народних депутатів “Про єдність українських земель” // За вільну Україну. – Львів, 1991. – 21 лютого. – С.2.
- ³⁷ Гулик І., Колеса Я., Якимович Я. Галицька Асамблея: єднання в ім’я святої мети / І. Гулик, Я. Колеса, Я. Якимович // За вільну Україну. – Львів, 1991. – 19 лютого. – С.1.
- ³⁸ Ухвала об’єднаної сесії Івано-Франківської, Львівської, Тернопільської обласних Рад народних депутатів “Про проведення 17 березня 1991 р. обласних референдумів” // За вільну Україну. – Львів, 1991. – 21 лютого. – С.2.
- ³⁹ ЦДАГО України, ф.1, оп.32, спр.2905. – Арк.73.
- ⁴⁰ ЦДАГО України, ф.1, оп.32, спр.2899. – Арк.108.
- ⁴¹ Гулик І., Колеса Я., Якимович Я. Назв. праця. – С.1.
- ⁴² Там само. – С.1.
- ⁴³ Шляхтич В. Якщо відкинути красиву фразеологію... Із спільної сесії трьох обласних Рад у Львові / В. Шляхтич // Прикарпатська правда. – Івано-Франківськ, 1991. – 23 лютого. – С.1.
- ⁴⁴ Державний архів Івано-Франківської області, ф.П-1, оп.1, спр.5639. – Арк.36.
- ⁴⁵ ЦДАГО України, ф.1, оп. 32, спр.2895. – Арк.188.
- ⁴⁶ Гуренко С. На засадах рівноправності / С.Гуренко // Голос України. – К., 1991. – 15 березня. – С.3.
- ⁴⁷ Терещук В. Чи бойкот – найкраща тактика? / В. Терещук // Молода Галичина. – Львів, 1991. – 23 лютого. – С.1.
- ⁴⁸ Теленчі О., Василенко М. Наш дім – наша фортеця. (Галицький тріумвірат: прогнози, перспективи) / О. Теленчі, М. Василенко // Голос України. – К., 1991. – 19 лютого. – С.6.
- ⁴⁹ Ми всі – фортеця...З виступу першого заступника Голови Верховної Ради України Івана Плюща // За вільну Україну. – Львів, 1991. – 26 лютого. – С.1.
- ⁵⁰ Давимука С.А. Потрібні рішучі дії! / С.А. Давимука // Урядовий кур’єр. – К., 1991. – жовтень. – №29. – С.6.
- ⁵¹ Козловський Б. Від сірника до автобуса / Б. Козловський // За вільну Україну. – Львів, 1991. – 5 квітня. – С.1.
- ⁵² Долішній М. А могли б жити в достатку / М. Долішній // Молода Галичина. – Львів, 1991. – 5 березня. – С.2.
- ⁵³ Сесія Львівської обласної Ради народних депутатів. Один рік при владі // За вільну Україну. – Львів, 1991. – 27 березня. – С.1.
- ⁵⁴ Вовк Б. На стежці єднання / Б.Вовк // За вільну Україну. – Львів, 1991. – 22 травня. – С.2.
- ⁵⁵ ЦДАГО України, ф.1, оп.32, спр.2900. – Арк.12.
- ⁵⁶ Чорновіл В. Тепер я твердо стою на ногах / В. Чорновіл // За вільну Україну. – Львів, 1991. – 19 березня. – С.1.
- ⁵⁷ Звернення до Верховної Ради УРСР від Координаційної ради обласних Рад народних депутатів Івано-Франківської, Львівської, Тернопільської областей // Голос України. – К., 1991. – 27 червня. – С.3.
- ⁵⁸ Давимука С.А. Потрібні рішучі дії! / С.А. Давимука // Урядовий кур’єр. – К., 1991. – жовтень. – №29. – С.6.
- ⁵⁹ Радевич-Винницький Я. Чи ошчасливить Україну федералізація / Я. Радевич-Винницький // Розбудова держави. – 1993. – №6. – С.64.

-
- ⁶⁰ Андрощук О. В. Чорновіл та ідея федералізації України: еволюція поглядів на проблему / О. Андрощук // Народний Рух України: історія, ідеологія та політична еволюція (1989–2009): Матеріали круглого столу. – К.: Інститут історії України НАН України, 2010. – С.100-114.
- ⁶¹ Давимука С. Незабутній народний голова. Львівський період державотворчої діяльності В.Чорновола 1990-1992 років / С. Давимука // Молодь України. – К., 2003. – 11 квітня. – С.2.
- ⁶² Хавич О. Смерть Галичини / О. Хавич. – Режим доступу: <http://www.rukhpress.com.ua>.
- ⁶³ Гарань О.В. Убити дракона (З історії руху та нових партій України) / О.В. Гарань. – К.: Либідь, 1993. – С.183.
- ⁶⁴ ЦДАГО України, ф.1, оп.32, спр.2900. – Арк.109.
- ⁶⁵ Гунчак Т.Г. Мої спогади – стежки життя / Т.Г.Гунчак. – К.: Дніпро, 2005. – С.116.
- ⁶⁶ Гнатівський Б. Коли з очей зійде полуда / Б. Гнатівський // Молода Галичина. – Львів, 1991. – 12 вересня. – С.1.
- ⁶⁷ Там само. – С.1.
- ⁶⁸ Там само. – С.1.
- ⁶⁹ Коліушко І., Мелешко М., Павленко О. Реформа місцевого управління: проблеми правового регулювання / І. Коліушко, М. Мелешко, О. Павленко // Республіканець. – 1993. – №3. – С.12.
- ⁷⁰ Пинзеник В. Комітет створений для того, аби з часом відпала необхідність у його існуванні / В. Пинзеник // Молода Галичина. – Львів, 1991. – 17 вересня. – С.2.
- ⁷¹ Давимука С. Незабутній народний голова. Львівський період державотворчої діяльності В.Чорновола 1990-1992 років / С. Давимука // Молодь України. – К., 2003. – 11 квітня. – С.2.
- ⁷² Яковина М. Хто ділить і руйнує соборну Україну? / М. Яковина // Львівська газета. – Львів, 2004. – 23 грудня. – С.4.
- ⁷³ Ейсмонт В. Українська республіканська партія 1990-1994. Дати, події, факти / В. Ейсмонт. – К.: Укр. республіканська партія, 1994. – С.17.
- ⁷⁴ Лук'яненко Л. Національна ідея і національна воля / Л. Лук'яненко – К.: МАУП, 2003. – С.81.
- S. Adamovych. V.Chornovil's importance in the creating and activities of the Galicia Assembly.** The article analyses V.Chornovil's role in creation and activities of the Galicia Assembly. The author argues that V.Chornovil initiated the creation of the Galicia Assembly within the three Galicia oblasts in order to promote economic cooperation, develop local self-government and protect the Ukrainian national heritage.